EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2023 11 08
COM(2023) 694 final

KOMISIJOS ATASKAITA

EUROPOS PARLAMENTUI

dėl Kovos su kankinimu koordinavimo grupės veiklos ir konsultacijų, nurodyta Reglamento (ES) 2019/125 dėl prekybos tam tikromis prekėmis, kurios galėtų būti naudojamos mirties bausmei vykdyti, kankinimui ar kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ir baudimui, 31 straipsnyje

1. Įvadas

Pagal 2019 m. sausio 16 d. Reglamento (ES) 2019/125 dėl prekybos tam tikromis prekėmis, kurios galėtų būti naudojamos mirties bausmei vykdyti, kankinimui ar kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ir baudimui[1] (toliau – Reglamentas), 31 straipsnio 4 dalį reikalaujama, kad Komisija pateiktų Europos Parlamentui metinę ataskaitą dėl Kovos su kankinimu koordinavimo grupės (toliau – KKKG) veiklos, tyrimų ir konsultacijų. Ataskaita turi nepakenkti fizinių ar juridinių asmenų komerciniams interesams.

Šioje ataskaitoje pateikiama informacija apie KKKG veiklą 2022 m.

2. Reglamentavimo sistema

Reglamento tikslas – ribojant prekybą tam tikromis prekėmis užkirsti kelią mirties bausmės vykdymui, taip pat kankinimui ir kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui arba baudimui ES nepriklausančiose šalyse. Reglamente išskiriamos:

- prekės, kurios yra iš esmės smurtinio pobūdžio ir kuriomis visiškai neturėtų būti prekiaujama (II priedas), ir
- prekės, kurios galėtų būti naudojamos kankinimui ir kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui arba baudimui (III priedas) arba mirties bausmei vykdyti (IV priedas), tačiau taip pat gali būti teisėtai naudojamos, pavyzdžiui, teisėsaugos ar terapiniais tikslais.

Prekybai II, III ir IV prieduose išvardytomis prekėmis taikomi tam tikri apribojimai. Šiuo reglamentu visų pirma:

i. uždrausta importuoti į ES, eksportuoti iš ES ir tranzitu vežti per ES II priede nurodytas prekes, kurios praktiškai naudojamos tik mirties bausmei vykdyti arba kankinimui. Taip pat uždrausta teikti bet kokią su tokiomis prekėmis susijusią techninę pagalbą, įskaitant mokymą jomis naudotis. Juo taip pat uždrausta tokias prekes reklamuoti spaudoje, internete, televizijoje ar radijuje, taip pat jas rodyti ar siūlyti įsigyti parodoje ar prekybos mugėje;

ii. dėl III priede nurodytų prekių, kurios galėtų būti naudojamos kankinimui, tačiau gali būti naudojamos ir kitais teisėtais (pvz., teisėsaugos) tikslais, eksporto nustatytas reikalavimas kiekvienu atskiru atveju gauti išankstinį leidimą. Išankstinį eksporto leidimą privaloma gauti ir norint teikti su šios kategorijos prekėmis susijusią techninę pagalbą ar tarpininkavimo paslaugas. Į III priedą neįtraukti:
    a) Reglamentu (ES) Nr. 258/2012[2] kontroliuojami šaunamieji ginklai;
    b) Reglamentu (ES) 2021/821[3] kontroliuojamos dvejopo naudojimo prekės arba

[1] OL L 30, 2019 1 31, p. 1. 2005 m. birželio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1236/2005 dėl prekybos tam tikromis prekėmis, kurios galėtų būti naudojamos mirties bausmei vykdyti, kankinimui ar kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ir baudimui (OL L 200, 2005 7 30, p. 1), kelis kartus iš dalies pakeistas ir vėliau kodifikuotas kaip Reglamentas (ES) 2019/125.

[2] 2012 m. kovo 14 d. Reglamentas (ES) Nr. 258/2012, kuriuo įgyvendinamas Jungtinių Tautų protokolo prieš neteisėtą šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų gamybą ir prekybą jais, papildančio Jungtinių Tautų konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą (JT šaunamųjų ginklų protokolas), 10 straipsnis ir nustatoma šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų eksporto leidimų sistema, importo ir tranzito priemonės (OL L 94, 2012 3 30, p. 1).

c) pagal Tarybos bendrąją poziciją 2008/944/BUSP[4] kontroliuojamos prekės ir

iii. reglamentuojama prekyba IV priede nurodytomis prekėmis, kurios gali būti naudojamos mirties bausmei vykdyti (pvz., atliekant mirtiną injekciją), tačiau taip pat gali būti naudojamos teisėtais terapiniais tikslais. Nustatytas atskiras leidimas (Sąjungos bendrasis eksporto leidimas), siekiant kontroliuoti tokių prekių eksportą ir neleisti jų perduoti naudoti mirties bausmei vykdyti įšvirkščiant mirtiną injekciją, tačiau neribojant prekybos tokiomis prekėmis medicinos, veterinarijos ar kitais teisėtais tikslais.

3. Kovos su kankinimu koordinavimo grupės veikla

KKKG įsteigta Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2016/2134[5], kad nagrinėtų su reglamento taikymu susijusius klausimus.

KKKG yra platforma, kurioje valstybių narių ekspertai ir Komisijos tarnybos gali keistis informacija apie administracinę praktiką ir aptarti Reglamento aiškinimo klausimus, su nurodytomis prekėmis susijusius techninius klausimus, su Reglamentu susijusius pokyčius ir bet kokius kitus kylančius klausimus. Pagal 2016 m. balandžio 13 d. Tarpinstitucinį susitarimą dėl geresnės teisėkūros[6] Komisija taip pat konsultuojasi su KKKG rengdama deleguotuosius aktus.

2022 m. KKKG surengė du susitikimus – jie vyko gegužės 12 d. ir gruodžio 1 d. virtualia forma ir juose pasikeista informacija įvairiais su Reglamento įgyvendinimu susijusiais klausimais (jie apibendrinti toliau).

3.1 Su pagrindiniu aktu susiję pokyčiai

2022 m. nebuvo priimta jokių deleguotųjų aktų, kuriais iš dalies keičiamas reglamentas.

3.2 Informacija apie prekybą. Duomenų teikimas

Komisija pristatė dabartinę padėtį, susijusią su Reglamento 26 straipsnio 3 dalyje nurodyta metine ataskaita. Visų pirma pateikti visų valstybių narių ir Jungtinės Karalystės[7] institucijų duomenys už 2021 m., kuriais remdamasi Komisija rengė savo metinę ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai. Be to, kai toji ataskaita buvo priimta[8], Komisija joje pateikė informaciją apie prekybos duomenis.

---

[3]2021 m. gegužės 20 d. Reglamentas (ES) 2021/821, nustatantis Sąjungos dvejopo naudojimo prekių eksporto, persiuntimo, susijusių tarpininkavimo paslaugų, techninės pagalbos ir tranzito kontrolės režimą (nauja redakcija) (OL L 206, 2021 6 11, p. 1).

[4]Tarybos bendroji pozicija 2008/944/BUSP, nustatanti bendrąsias taisykles, reglamentuojančias karinių technologijų ir įrangos eksporto kontrolę (OL L 335, 2008 12 13, p. 99).

[5] 2016 m. lapkričio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/2134, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1236/2005 dėl prekybos tam tikromis prekėmis, kurios galėtų būti naudojamos mirties bausmei vykdyti, kankinimui ar kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ir baudimui (OL L 338, 2016 12 13, p. 1).

[6] OL L 123, 2016 5 12, p. 1.

[7] Reglamentas (ES) 2019/125 įtrauktas į Protokolo dėl Šiaurės Airijos 2 priedą (47 punktas, „Kita“), OL L 29, 2020 1 31.

[8] COM(2022) 567 *final*, 2022 10 31.

Atsižvelgdama į tai, Komisija atkreipė KKKG dėmesį į tai, kad kompetentingos institucijos privalo pranešti, kai, naudojantis Dvejopo naudojimo prekių elektronine sistema, atsisakoma išduoti leidimą.

3.3 Neformali Komisijos ekspertų grupė

Komisija toliau informavo KKKG apie neformalios ekspertų grupės, sudarytos atsižvelgus į jos peržiūros ataskaitos išvadas[9], veiklą. Neformalioje grupėje atstovaujama įvairioms nuomonėms (pvz., advokatavimo, teisėsaugos, mokslo ir muitinės ekspertų). Ji atlieka tik patariamąją funkciją ir papildo KKKG.

2022 m. KKKG buvo informuota apie svarstymus neformalioje ekspertų grupėje, susijusioje su Jungtinių Tautų (JT) procesu „Kova su prekyba kankinimui skirtomis prekėmis“ (žr. 3.4 punktą). Visų pirma Komisija informavo KKKG apie informaciją, pateiktą per JT vyriausybinių ekspertų grupės (JT VEG) konsultacijas, ir apie galimus tarptautinius standartus šioje srityje. Keletas pagrindinių neoficialios grupės svarstytų aspektų buvo šie: prekybos prekėmis, skirtomis mirties bausmei vykdyti, aptarimas atsižvelgiant į bendrą procesą, Sutarčių ir (arba) bendrųjų konvencijų, kuriose kurių būtų galima nustatyti tam tikrus panašumus, pavyzdžiai, būtinybė užtikrinti tam tikrą lankstumą, kad būtų užtikrintas platesnis konsensusas dėl pagrindinių (esminių) principų ir (arba) reikalavimų, pirmenybės teikimas teisiškai privalomiems įpareigojimams, taip pat poreikis toliau bendradarbiauti su didele šalių grupe.

3.4 Kova su prekyba kankinimui skirtomis prekėmis. Regioniniai ir tarptautiniai pokyčiai

KKKG veikė kaip informacijos mainų ir informuotumo apie regioninius ir tarptautinius pokyčius kovos su prekyba kankinimui skirtomis prekėmis srityje didinimo platforma.

Komisija KKKG delegatams pateikė naujausią informaciją apie 2022 m. gegužės 30 d. priimtą JT vyriausybinių ekspertų grupės (JT VEK)[10] galutinę ataskaitą. JT VEK ataskaitoje buvo nagrinėjamos šios temos: i) bendrų tarptautinių standartų nustatymo perspektyvumas; ii) nagrinėtinų prekių aprėptis ir iii) parametrų, taikomų įvairiomis sąlygomis siekiant nustatyti bendrus tarptautinius standartus nagrinėjamu klausimu, projektas.

JT VEK pateikė konkrečių pasiūlymų dėl prekių kategorijų, kurioms galėtų būti taikomi tarptautiniai standartai, ir dėl galimų tarptautinių standartų formatų. Ataskaitoje iš esmės aptarta galimybė parengti standartus, susijusius su keturiomis prekių kategorijomis, t. y.:

i. prekės, kurios naudojamos tik kankinimui ir netinkamam elgesiui,
ii. prekės, kurios galėtų būti naudojamos kankinimui ir netinkamam elgesiui,
iii. prekės, kurios naudojamos tik mirties bausmei vykdyti,
iv. ir prekės, kurios galėtų būti naudojamos mirties bausmei vykdyti.

Pripažįstant, kad JT vyriausybiniai ekspertai nepasiekė bendro sutarimo dėl prekybos prekėmis, naudojamomis mirties bausmei vykdyti, ataskaitoje siūloma jas vertinti atskirai

[9] COM(2020) 343 *final*, 2020 7 30.

[10] 2021 m. liepos mėn. generalinis sekretorius paskyrė toliau nurodytų 10 šalių vyriausybinius ekspertus: Kamerūnas, Dramblio Kaulo Krantas, Kipras, Danija, Ekvadoras, Estija, Vokietija, Rusijos Federacija, Singapūras ir Urugvajus.

taikant pasirinkimo dalyvauti mechanizmą. Be to, ataskaitoje pateikiamas įtikinamas argumentas JT Generalinei Asamblėjai sudaryti darbo grupę, kuri parengtų tarptautinius kovos su prekyba kankinimui skirtomis prekėmis standartus.

KKKG taip pat gavo organizacijos „Amnesty International“ ir „Omega Research Foundation“ kviestinių ekspertų pranešimą, kuriame jie pristatė savo mokslinių tyrimų ir advokatavimo veiklą, kuria remiamas Kovos su prekyba kankinimui skirtomis prekėmis sutarties sudarymas vykdant pilietinės visuomenės kampaniją „Apsaugoti protestuotojus“. Tai apima pastangas informavimo srityje siekiant įtraukti valstybes nustatant regioninės ir tarptautinės kontrolės priemones ir remiant JT procesą, kurį palaiko pilietinės visuomenės organizacijų tinklas. Pakviesti ekspertai pristatė: 1) pastaraisiais metais pastebėtas su laisvės atėmimu nesusijusio kankinimo ir netinkamo elgesio tendencijas, susijusias su represijomis prieš taikius protestus; jas papildo ribojamieji teisės aktai, savavališkas sulaikymas, protestų kriminalizavimas, neteisėtas masinis ir tikslinis sekimas, neteisėtas mažiau mirtinos įrangos naudojimas ir prekyba ja, ir 2) savo nuomonę apie pagrindinius bet kurios Kovos su prekyba kankinimui skirtomis prekėmis sutarties elementus, padedančius užkirsti kelią kankinimui ir kitokiam netinkamam elgesiui nustatant griežtus tarptautinius standartus.

3.5 Kiti klausimai

Į KKKG buvo kreiptasi dėl šių klausimų:

- Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą

Atsižvelgdama į Rusijos agresijos karą prieš Ukrainą ir suintensyvėjusias vidaus represijas prieš karo oponentus, KKKG pažymėjo, kad reikia elgtis itin atsargiai, kai reikia patenkinti galimus prašymus eksportuoti į Rusiją ar Baltarusiją reglamente išvardytas prekes, visų pirma teisėsaugos ir (arba) riaušėms kontroliuoti skirtas prekes. Šiuo atžvilgiu KKKG buvo informuota, kad išplėstas ribojamų prekių, kuriomis gali būti prisidedama prie Rusijos karinio ir technologinio stiprinimo arba jos gynybos ir saugumo sektoriaus plėtros, sąrašas. Į sąrašą įtraukti tam tikri elektroniniai komponentai, papildomos cheminės medžiagos ir prekės, kurie gali būti naudojami mirties bausmei vykdyti, kankinimui ar kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui.

- Iranas

Atkreipdama dėmesį į nerimą keliantį neteisėtų žmogžudysčių ir kitų žmogaus teisių pažeidimų skaičiaus padidėjimą (2022 m. rugsėjo mėn. viduryje prasidėjus protestams ir gavus patikimų pranešimų apie neteisėtą mirtinos jėgos naudojimą, bet taip pat mirties bausmės naudojimą kaip bauginimo ir politinių represijų priemonę) Irane, Komisija pabrėžė, kad reikia laikytis papildomo atsargumo tenkinant galimus prašymus eksportuoti į Iraną reglamente išvardytas prekes, visų pirma teisėsaugos ir (arba) riaušėms kontroliuoti skirtas prekes.